

Amsterdam, juni 2008
In opdracht van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB)

De uitstroom van jonge fiscalisten uit het hoger onderwijs

Bert Hof
Djoerd de Graaf

A decorative horizontal line art graphic consisting of several overlapping, jagged, and irregular lines in a light gray color, spanning the width of the page.

seo economisch onderzoek

“De wetenschap dat het goed is”

SEO Economisch Onderzoek doet onafhankelijk toegepast onderzoek in opdracht van overheid en bedrijfsleven. Ons onderzoek helpt onze opdrachtgevers bij het nemen van beslissingen. SEO Economisch Onderzoek is gelieerd aan de Universiteit van Amsterdam. Dat geeft ons zicht op de nieuwste wetenschappelijke methoden. We hebben geen winstoogmerk en investeren continu in het intellectueel kapitaal van de medewerkers via promotietrajecten, het uitbrengen van wetenschappelijke publicaties, kennisnetwerken en congresbezoek.

SEO-rapport nr. 2008-34

ISBN: 978-90-6733-446-4

Copyright © 2008 SEO Amsterdam. Alle rechten voorbehouden. Het is geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in artikelen en dergelijke, mits daarbij de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld.

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	1
2	Hoe groot is de uitstroom?	3
2.1	Instroom.....	4
2.2	Uitstroom.....	5
3	Wie zijn de jonge fiscalisten?	11
3.1	Achtergrond.....	11
3.2	Tijdens de opleiding	12
4	Wat is de arbeidsmarktpositie van jonge fiscalisten?	13
4.1	Wat krijgen ze?	13
4.2	Wat willen ze?.....	17
5	Waar komen jonge fiscalisten terecht?	21
6	Samenvatting en vergelijking met 2006.....	25
	Bijlage: Databronnen	29

1 Inleiding

In 1998 was de arbeidsmarkt van fiscalisten krap. De Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB) wilde daarom beter zicht op de arbeidsmarkt van hoog opgeleide fiscalisten die pas het hoger onderwijs hadden verlaten. SEO Economisch Onderzoek heeft destijds die arbeidsmarkt geschetst. In 2006 was de arbeidsmarkt van fiscalisten nog altijd krap. De NOB heeft destijds daarom verzocht om een *update* van het in 1998 uitgevoerde onderzoek. In tegenstelling tot in 1998 werd primair een blik geworpen op de aanbodzijde van de arbeidsmarkt van jonge fiscalisten.

Dit rapport continueert de rapportage uit 2006. Centraal staat wederom de vraag: *“Hoe heeft de uitstroom van jonge fiscalisten uit het hoger onderwijs zich in de afgelopen jaren ontwikkeld en hoe luiden de verwachtingen voor de nabije toekomst?”*. De aanbodzijde definiëren wij als de jaarlijkse uitstroom uit het hoger beroepsonderwijs (hbo) en het wetenschappelijk onderwijs (wo). Op hbo-niveau bestaat één opleiding voor fiscalisten: fiscale economie; op wo-niveau zijn er twee: fiscaal recht¹ en fiscale economie. We concentreren ons op deze drie studies, waarbij de focus ligt op de wo-opleidingen. Cijfers krijgen pas betekenis als ze in perspectief worden geplaatst. Of fiscalisten veel verdienen of niet, wordt bijvoorbeeld pas echt duidelijk als hun salaris wordt afgezet tegen het salaris van hoger opgeleiden met een vergelijkbare opleiding. We vergelijken de gegevens van de fiscalisten in dit rapport daarom op een aantal plekken met hoger opgeleiden die een soortgelijke opleiding hebben gevolgd. Probleem daarbij is dat fiscale opleidingen zeer specifiek opleiden. Vergelijkbare opleidingen zijn daardoor nauwelijks voorhanden. Net als in de vorige rapportage we besloten om gebruik te maken van de volgende ‘referentieopleidingen’: accountancy en Management, Economie en Recht (MER) voor fiscale economie op hbo-niveau, economie voor fiscale economie op wo-niveau, en notarieel recht en Nederlands recht voor fiscaal recht. We zijn ons ervan bewust dat afgestudeerden in deze opleidingen slechts zeer beperkt concurreren met afgestudeerde fiscalisten.

Het onderzoek is voornamelijk gebaseerd op twee databronnen: het SEO/Elsevier-bestand en cijfers van het CBS. In het SEO/Elsevier-onderzoek Studie & Werk wordt elk jaar een nieuw cohort van afgestudeerde hoger opgeleiden door middel van een (internet-)enquête ondervraagd over hun schoolloopbaan en hun eerste schreden op de arbeidsmarkt. De data van CBS betreffen instroom en uitstroom bij de fiscale opleidingen. De bijlage gaat nader in op deze databronnen.

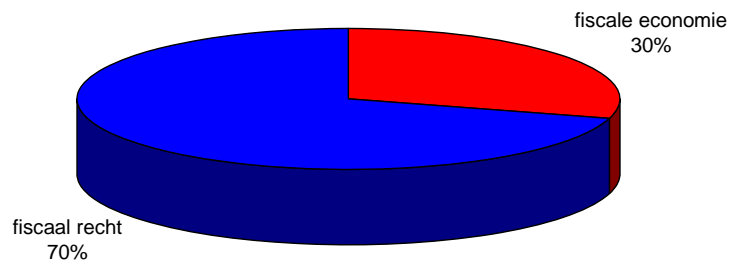
De opbouw van het rapport is als volgt. Hoofdstuk 2 gaat in op hoeveel studenten een fiscale opleiding zijn gaan volgen in de afgelopen jaren en op de verwachte uitstroom vanuit die opleidingen op de arbeidsmarkt in de komende jaren. Hoofdstuk 3 schetst een beeld van wie deze fiscalisten zijn. Wat is hun achtergrond, ook tijdens de opleiding? Hoofdstuk 4 beschrijft de arbeidsmarktpositie van fiscalisten. Wat zijn hun arbeidsvoorwaarden en welke arbeidsvoorwaarden wensen ze? Hoofdstuk 5 geeft weer in welke sectoren en functies fiscalisten terechtkomen. Daarmee komt de vraagzijde toch zijdelings aan bod. Hoofdstuk 6 ten slotte vergelijkt de bevindingen met die uit 2006.

¹ Voorheen werd deze opleiding ‘fiscaal-juridische opleiding’ genoemd.

2 Hoe groot is de uitstroom?

Fiscalisten worden in het academisch onderwijs gevormd aan twee verschillende faculteiten: de juridische en de economische. Gemiddeld over de afgelopen drie jaren is de verdeling van de uitstroom zo'n zeventig procent fiscaal jurist en dertig procent fiscaal econoom; zie Figuur 2.1. Beide vormen slechts een klein deel van het totaal aantal gediplomeerden in het wetenschappelijk onderwijs. De fiscaal juristen vormen ruim één procent van de totale uitstroom, de fiscaal economen ongeveer een half procent. Andere opleidingen binnen dezelfde faculteiten zijn veel groter. Zo heeft circa zeven procent van de afgestudeerden economie gestudeerd² en ruim zeven procent Nederlands recht. Een andere 'vergelijkbare' opleiding (zie inleiding) notarieel recht is met ruim een half procent van de uitstroom ook klein.

Figuur 2.1: Academisch geschoolde fiscalisten in afgelopen drie jaren

Bron: CBS, bewerking SEO Economisch Onderzoek

Ook van de afgestudeerde hbo'ers maken de fiscaal economen slechts een klein deel uit, namelijk een kwart procent. Daarmee is fiscale economie een veel kleinere studie dan MER (vier procent) en ook accountancy heeft met ruim één procent van de totale uitstroom meer afgestudeerden.

Dit hoofdstuk beschrijft welke ontwikkeling de uitstroom uit de fiscale opleidingen de afgelopen jaren heeft doorgemaakt en naar verwachting de komende jaren zal doormaken (Paragraaf 2.2). Aangezien de instromers in de opleiding van nu, de uitstromers van straks zijn, werpt Paragraaf 2.1 eerst een blik op de instroom in de fiscale opleidingen.

² Gebaseerd op twee jaren.

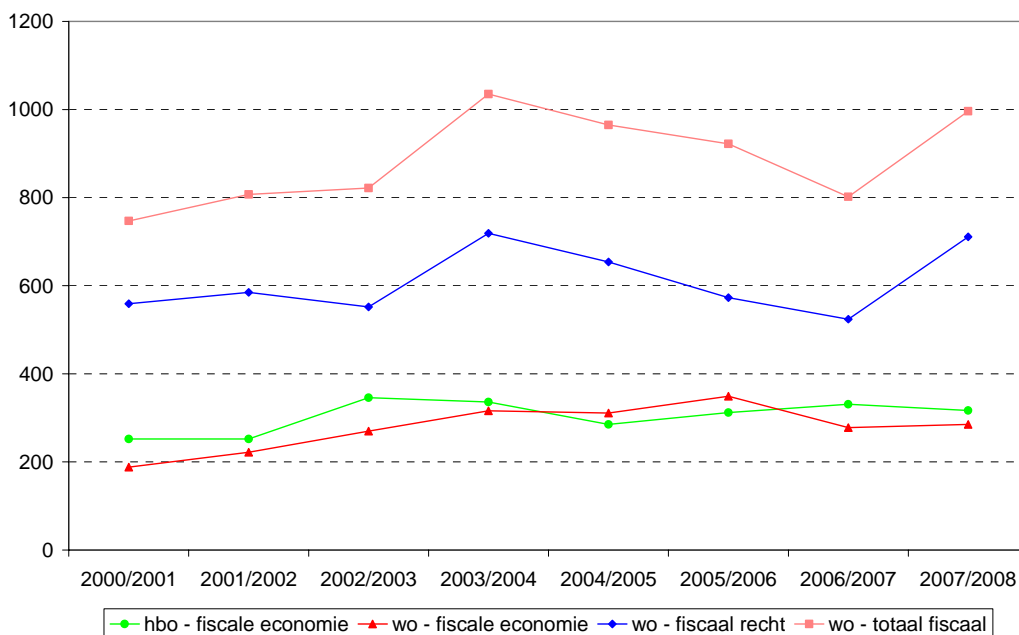
2.1 Instroom

Vanaf het studiejaar 2002/2003 is de structuur van het hoger onderwijs in Nederland veranderd: de bachelor-masterstructuur is ingevoerd. Deze structuur houdt in dat bachelor- en masteropleidingen worden onderscheiden. De bacheloropleiding volgt op een vooropleiding in het voortgezet onderwijs of middelbaar beroepsonderwijs. De bacheloropleiding in het wo duurt drie jaar, de masteropleiding één of twee jaar. In het hbo zijn alle vierjarige opleidingen in 2002 omgezet in vierjarige bacheloropleidingen; zie www.minocw.nl.

Zowel de complete academische opleiding fiscale economie als fiscaal recht bestaan uit een driejarige bacheloropleiding en een eenjarige masteropleiding. Het begin van de bacheloropleidingen is algemeen, dat wil zeggen dat gemeenschappelijke vakken met respectievelijk andere economiestudenten en andere rechtenstudenten worden gevolgd. Gaandeweg de opleiding specialiseren studenten zich steeds verder in fiscale economie en fiscaal recht. Voor de masteropleiding fiscaal recht is de bachelor fiscaal recht vereist en voor de masteropleiding fiscale economie de bachelor fiscale economie. Dit is evenwel niet het hele verhaal. Zo bestaan bij meerdere instellingen schakelprogramma's van een jaar voor hbo-bachelors. Ook worden soms (kortere) schakelprogramma's voor andere wo-bachelors aangeboden en is het bij de Universiteit van Amsterdam mogelijk dat de examencommissie ook rechtstreeks andere wo-bachelors toelaat; zie www.schoolweb.nl.

Figuur 2.2 geeft weer hoe de instroom in de drie fiscale opleidingen zich de afgelopen jaren heeft ontwikkeld. Het gaat hierbij om de instroom in de studies oude stijl en de instroom in de bacheloropleidingen.

Figuur 2.2: Instroom van fiscalisten in het hoger onderwijs (voltijd, deeltijd en duaal)

Bron: CBS, bewerking SEO Economisch Onderzoek

Het aantal instromers in de opleiding fiscaal recht schommelt tussen circa 500 en 700 studenten. Na een hoogtepunt in 2003/2004 is het aantal nieuwe studenten in de opleiding in 2006/2007 teruggelopen tot ruim 500. In 2007/2008 is weer sprake van een (aanzienlijke) stijging tot ongeveer 700 studenten. Sinds 2000/2001 is het aantal instromers in fiscale economie op wo-niveau gestegen van bijna 200 tot ongeveer 350 in 2005/2006. Daarna is voorlopig sprake van een stabiele instroom van ongeveer 275 studenten. Het aantal instromers hbo fiscale economie lijkt relatief stabiel te zijn en wel rond de 300.

Bijna 19% van de instromers in fiscaal recht ging in 2007/2008 in deeltijd studeren. Ook het percentage van de hbo'ers fiscale economie dat in deeltijd ging studeren is met ongeveer 11% relatief hoog. Kennelijk bestaat er een behoefte aan een deeltijdopleiding onder fiscalisten in opleiding. Dat maakt het des te opvallender dat fiscale economie op academisch niveau in de bachelorfase niet in deeltijd wordt aangeboden. In 2007/2008 waren er dan ook geen aanmeldingen als deeltijdstudent fiscale economie op de universiteiten³.

Niet alle instromers halen ook de eindstreep van hun opleiding. De Graaf e.a. (2003)⁴ laten zien dat tussen halverwege het eerste en het begin van het derde studiejaar ongeveer een kwart van alle wo-studenten van opleiding verandert. Bovendien vinden ook na het begin van het derde studiejaar en vooral voor de helft van het eerste studiejaar veranderingen plaats. Het is daarom niet verwonderlijk dat ongeveer 40 procent van de instromers in de drie fiscale opleidingen gedurende de opleiding uitvalt. Daarbij lijkt de uitval uit fiscaal recht wat kleiner te zijn dan de uitval uit fiscale economie op academisch niveau.

2.2 Uitstroom

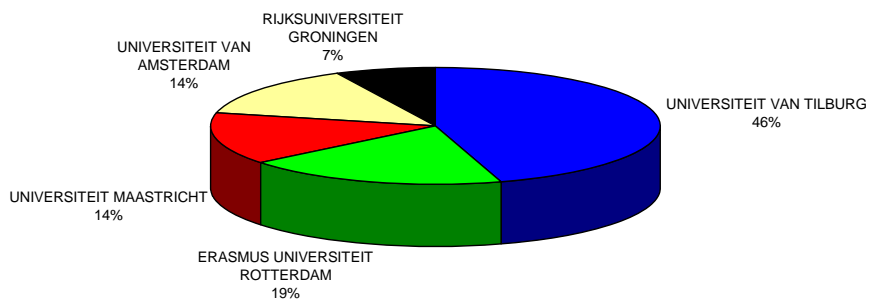
De fiscale opleidingen kunnen aan verschillende universiteiten en hogescholen worden gestudeerd. Op academisch niveau worden fiscale opleidingen aangeboden in Tilburg, Rotterdam, Maastricht, Groningen, aan de Universiteit van Amsterdam, aan de Vrije Universiteit in Amsterdam en in Leiden en Utrecht. In de laatste drie gevallen kan alleen fiscaal recht worden gestudeerd (de Vrije Universiteit biedt sinds 2002/2003 een masteropleiding fiscaal recht aan). De universiteiten in de andere steden bieden zowel fiscale economie als fiscaal recht aan. Figuur 2.3 laat zien hoe groot het gemiddelde aandeel van de universiteiten was in de uitstroom (oude stijl en/of master) van de afgelopen drie jaren.

³ Fiscale economie wordt op wo-niveau wel in deeltijd aangeboden bij de masteropleiding. Van de fiscaal economen op wo-niveau heeft dan ook 6% in deeltijd gestudeerd. Voor de afgestudeerden fiscaal recht is dit 15% en voor de afgestudeerde fiscaal economen op hbo-niveau ongeveer 12%.

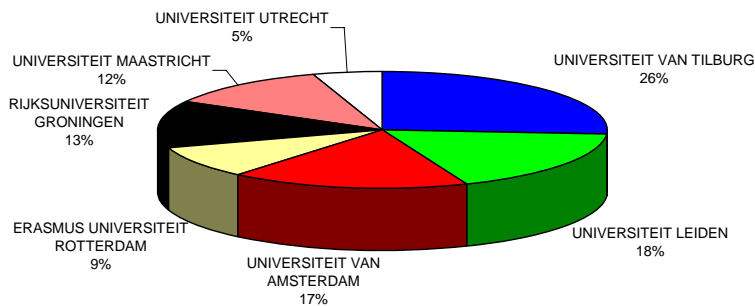
⁴ De Graaf, D., U. de Jong, J Korteweg, M. van Leeuwen en I. van der Veen (2003), *Nadere analyses studentenmonitor 2002; studeren met een handicap en studieverloop in het algemeen*. Onderzoek in opdracht van het ministerie van OCW. SEO-rapportnr. 711.

Figuur 2.3: Aandeel van de wo-instellingen in de uitstroom

Fiscale economie

Fiscaal recht

Bron: CBS, bewerking SEO Economisch Onderzoek

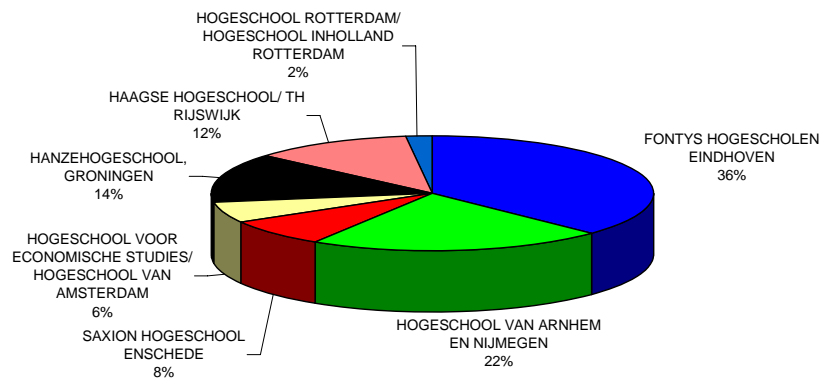
Bij de studierichting fiscale economie is de Universiteit van Tilburg (UvT) met een aandeel van bijna vijftig procent van de uitstroom verreweg de grootste. De Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR) heeft een kleine twintig procent van de uitstroom. De Universiteit Maastricht (UM) en de Universiteit van Amsterdam (UvA) hebben elk een kleine vijftien procent van de uitstroom. De Rijksuniversiteit Groningen (RuG) heeft met nog geen tien procent van de uitstroom het kleinste

aandeel. Ook bij fiscaal recht is de UvT het grootst met ongeveer 25 procent, al zijn de verschillen hier kleiner. Zowel aan de Universiteit Leiden als aan de universiteiten in Amsterdam studeert een kleine twintig procent van de studenten fiscaal recht af. EUR, RuG en UM hebben elk rond de tien procent van de uitstroom en aan de Universiteit Utrecht, die sinds 2002/2003 fiscaal recht aanbiedt, studeert vijf procent van de studenten fiscaal recht af.

Bij de Vrije Universiteit (VU) geldt dat de master fiscaal recht officieel binnen de opleiding Nederlands recht valt. Dit heeft als consequentie dat in de data geen onderscheid wordt gemaakt tussen de uitstroom uit de masteropleiding fiscaal recht en de uitstroom uit andere masteropleidingen⁵. Vandaar dat in Figuur 2.3 de VU niet wordt vermeld. Navraag leert dat de in- en uitstroom vrij constant is en tussen de 25 à 30 studenten per jaar bedraagt. Het is niet precies duidelijk in hoeverre deze vorm van 'bestandsvervuiling' bij andere universiteiten optreedt. Oftewel, hoeveel studenten eigenlijk fiscaal recht studeren in plaats van bijvoorbeeld het geregistreerde Nederlands recht.

Figuur 2.4 toont het aandeel van hbo-instellingen in de uitstroom van fiscaal economen in de afgelopen drie jaar. Daarbij kan worden opgemerkt, dat sinds het studiejaar 2003/2004 de opleiding fiscale economie ook wordt aangeboden aan Hogeschool INHOLLAND (locatie Rotterdam) en Hogeschool Rotterdam. In 2006/2007 zijn daar de eerste fiscaal economen afgestudeerd. In de figuur was het niet mogelijk om onderscheid te maken tussen deze twee instellingen.

Figuur 2.4: Aandeel van de hbo-instellingen in de uitstroom van fiscalisten

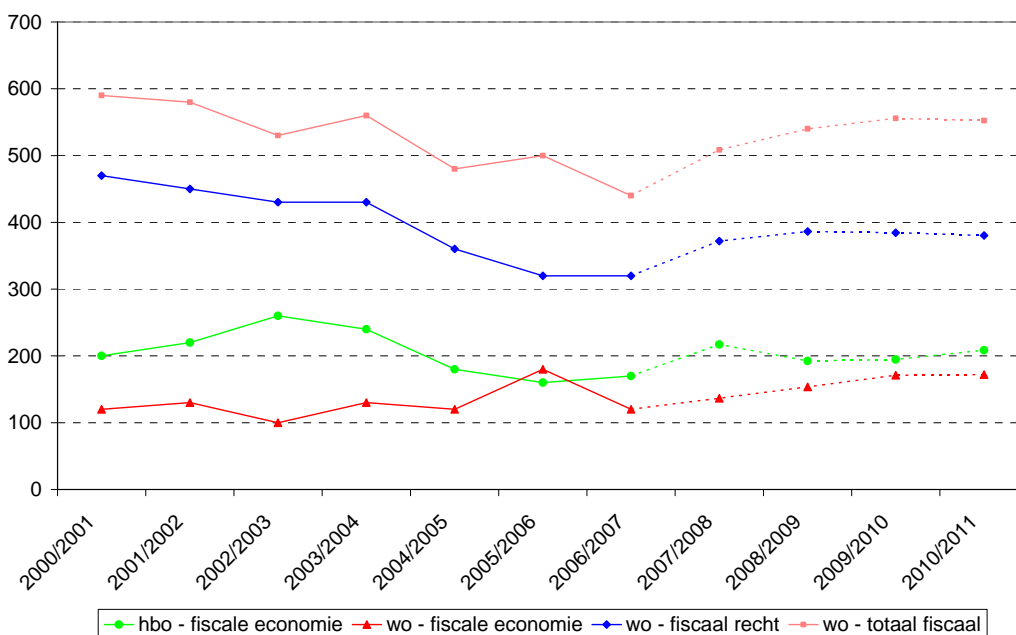
Bron: CBS, bewerking SEO Economisch Onderzoek

⁵ De eenjarige masteropleiding fiscaal recht van de VU kan ook door bachelors economie worden gevolgd, mits deze voldoende vakken recht hebben gevolgd.

De Fontys Hogescholen Eindhoven leiden de meeste fiscaal economen op: bijna veertig procent, gevolgd door de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen met ruim twintig procent van de uitstroom. Saxion Hogeschool Enschede, de Hogeschool voor Economische Studies (gefuseerd met de Hogeschool van Amsterdam), de Hanzehogeschool Groningen, de Haagse Hogeschool/Technische Hogeschool Rijswijk (HHS/THR) en de Hogeschool Rotterdam en Hogeschool INHOLLAND verdelen de rest van de uitstroom, waarbij de laatste twee het kleinste aandeel hebben.

Figuur 2.5 toont de totale uitstroom - gesommeerd over de instellingen - uit de drie fiscale opleidingen in de afgelopen jaren. Deze uitstroom van fiscalisten is gebaseerd op de geregistreerde cijfers van het CBS. Op basis van de recente instroom en de uitvalpercentages is bepaald hoe de uitstroom zich de komende jaren (vanaf 2007/2008) ongeveer zal ontwikkelen. Het gaat bij de wo-opleidingen om de uitstroom uit de fiscale opleidingen volgens de oude stijl, en/of uit de masteropleidingen. De status van de master is immers het best vergelijkbaar met de opleiding oude stijl. Pas na de master is de academische opleiding echt afgerond. Ongeveer 85% van de bachelors bij recht en bij economie weet dat ze na de bachelor verder wil studeren. Van de voltijd masterstudenten bij recht en bij economie heeft ongeveer 85% gekozen voor een inhoudelijk aansluitende opleiding, die dan meestal aan dezelfde universiteit wordt gevolgd. Zie www.studentenmonitor.nl.

Figuur 2.5: Uitstroom van fiscalisten uit het hoger onderwijs: geregistreerd en prognoses (vanaf 2007/2008)

Bron: CBS, bewerking en prognoses (vanaf 2007/2008): SEO Economisch Onderzoek

De uitstroom uit fiscaal recht daalde vanaf 2000/2001 van circa 475 naar ongeveer 325 studenten in 2006/2007. De verwachting is dat de uitstroom de komende jaren zal toenemen tot bijna 400 studenten. De uitstroom uit fiscale economie op academisch niveau kende een piek van rond de 175 studenten in 2005/2006. Hiervoor en meteen hierna bedroeg de uitstroom rond de 125 studenten. Naar verwachting zal de komende studie jaren de uitstroom toenemen tot ongeveer

175 in 2009/2010 en 2010/2011. Daarmee komt de totale uitstroom uit academische fiscale opleidingen in 2010/2011 ongeveer op 550 uit. Op hbo-niveau heeft de uitstroom zich ontwikkeld via een golfpatroon, met een piek in 2002/2003 van ruim 250 studenten en een dal in 2005/2006 van ruim 150 studenten. De verwachting is dat de uitstroom zich verder herstelt en daarna redelijk stabiel blijft met ongeveer 200 studenten per jaar. De uitstroom lijkt de trend te vertonen zoals voorspeld in het SEO-onderzoek van 2006. De destijds verwachte groei is alleen een jaar later gestart. De uitstroom uit de academische fiscale opleidingen lijkt de komende jaren toe te nemen en dan te stabiliseren, terwijl de uitstroom uit hbo fiscale economie zich sneller lijkt te stabiliseren.

3 Wie zijn de jonge fiscalisten?

In het vorige hoofdstuk is een indruk gegeven van de verschillende fiscale opleidingen en vooral van hoeveel studenten er in de fiscale opleidingen in- en uitstromen. Maar wie zijn die jonge fiscalisten nu eigenlijk? Dit hoofdstuk schetst een beeld van deze pas afgestudeerden. Paragraaf 3.1 gaat in op hun achtergrondkenmerken en Paragraaf 3.2 beschrijft hun curriculum vitae tot en met hun opleiding.

3.1 Achtergrond

De gemiddelde leeftijd op het moment van afstuderen ligt bij studenten fiscaal recht hoger dan bij studenten die vergelijkbare opleidingen afronden, namelijk 27 en een kwart ten opzichte van ongeveer 24 en een half bij Nederlands recht en notarieel recht. Pas afgestudeerde fiscaal economen op wo-niveau zijn met dik 25 jaar gemiddeld een stuk jonger. Dit is vergelijkbaar met pas afgestudeerde economen (bijna 25 jaar). Fiscaal economen die op hbo-niveau hebben gestudeerd, hebben een afstudeerleeftijd van 25 en een half jaar. Ter vergelijking, studenten die met hun opleiding accountancy of MER hebben afgerond, zijn rond de 24 jaar.

Fiscalisten zijn meestal man. Slechts dertig tot veertig procent van de afgestudeerden in de verschillende fiscale opleidingen is vrouw. Dat geldt ook voor de vergelijkbare studies economie en accountancy, maar niet voor MER (ongeveer fifty-fifty) en zeker niet voor de andere rechtenopleidingen. Daar is de man/vrouwverhouding namelijk andersom. Allochtonen zijn in de minderheid in het hoger onderwijs. Al neemt hun aandeel de laatste jaren toe; zie www.statline.nl. Het percentage afgestudeerde fiscalisten dat allochtoon is varieert. Voor afgestudeerden fiscaal recht is het 19 procent, voor afgestudeerden fiscale economie op wo-niveau 10 procent en voor fiscale economie op hbo-niveau 24 procent. Dit laatste aandeel is opvallend hoog; ongeveer het dubbele van het aandeel bij accountancy. Het gemiddelde over alle geslaagden in het hoger onderwijs ligt rond de 15-16%.

Het opleidingsniveau van de ouders geeft een indicatie van de sociale herkomst van de fiscalisten. Opvallend is dat de ouders van fiscalisten minder vaak een opleiding in het hoger onderwijs hebben genoten dan ouders van afgestudeerden in vergelijkbare opleidingen. Zo heeft ongeveer de helft van de ouders van afgestudeerden in fiscaal recht hoger onderwijs gevolgd, ongeveer tien procentpunt minder dan ouders van afgestudeerden in Nederlands recht en notarieel recht. Bij fiscaal economen op wo-niveau (ongeveer 45 procent) zien we een soortgelijk verschil met de vergelijkbare opleiding. Academische fiscalisten behoren derhalve meer dan gemiddeld tot de eerste generatie hoger onderwijs binnen het gezin. Bij fiscaal economen op hbo-niveau is er geen noemenswaardig verschil met vergelijkbare opleidingen (alle rond de 40 procent).

3.2 Tijdens de opleiding

Fiscalisten en studenten in vergelijkbare opleidingen hebben in het voortgezet onderwijs een gemiddeld eindexamencijfer van rond de zeven. Dit wijkt niet af van het gemiddelde. De toekomstige fiscalist valt over het algemeen dus niet op door zijn studieprestaties. Vergeleken met studenten in vergelijkbare opleidingen wijkt ook het vakkenpakket gemiddeld genomen niet af: fiscalisten kiezen ongeveer even veel alfa- en bètavakken. Wel ligt het aantal bètavakken een stuk lager dan het algemene gemiddelde. Gemiddeld bestaat het vakkenpakket van fiscalisten voor rond de 25 procent uit bètavakken, tegenover bijna 35 procent voor alle academici en ruim dertig procent voor alle hbo'ers. De fiscalist is kennelijk niet de grootste liefhebber van rekenen.

Ook in het hoger onderwijs onderscheidt de fiscalist zich niet door hoge tentamencijfers. Het gemiddelde tentamencijfer van studenten fiscaal recht en fiscale economie op hbo- en wo-niveau is ongeveer een zeven. Dat wijkt vooral bij fiscale economie op hbo-niveau nauwelijks af van het gemiddelde tentamencijfer van studenten in vergelijkbare opleidingen. Wel is het lager dan het gemiddelde van alle academici en alle hbo'ers (rond de 7,3). Hierbij kan worden opgemerkt, dat niet iedere studie even moeilijk is.

De gemiddelde studieduur van fiscalisten op hbo-niveau is ongeveer 4,3 jaar. Fiscalisten die hun opleiding op academisch niveau volgen, doen vijf en een half jaar over hun opleiding. Studenten die vergelijkbare opleidingen volgen doen er gemiddeld genomen ongeveer even lang over.

Of studenten werkervaring opdoen tijdens hun opleiding, kan van belang zijn voor de snelheid waarmee zij een baan vinden. We onderscheiden drie soorten werkervaring. Ten eerste voor het vakgebied relevante werkervaring, ten tweede een typische studentenbijbaan en ten derde bestuurlijke ervaring, bijvoorbeeld bij een vereniging of belangengroepering. Fiscaal economen op hbo- en wo-niveau blijken ongeveer even vaak relevante werkervaring op te hebben gedaan als studenten met vergelijkbare opleidingen. Studenten fiscaal recht hebben juist vaker relevante werkervaring opgedaan dan studenten met vergelijkbare opleidingen. Dat hangt samen met het hoge percentage deeltijders onder de studenten fiscaal recht. Fiscalisten hebben minder vaak typische studentenbanen gehad dan studenten met vergelijkbare opleidingen. Studenten fiscale economie op wo-niveau en fiscaal recht hebben iets vaker bestuurlijke ervaring opgedaan dan studenten met een vergelijkbare opleiding. Het tegenovergestelde geldt voor studenten fiscale economie op hbo-niveau. Zij hebben juist minder bestuurlijke ervaring dan studenten met een vergelijkbare opleiding. Het volgende hoofdstuk gaat nader in op de arbeidsmarktpositie van fiscalisten ná hun opleiding.

4 Wat is de arbeidsmarktpositie van jonge fiscalisten?

De arbeidsmarktpositie van afgestudeerde fiscalisten is goed of zelfs zeer goed. Dat was al zo ten tijde van de eerdere SEO-onderzoeken naar jonge fiscalisten op de arbeidsmarkt in 1998 en 2006, en dat is anno 2008 nog steeds zo. Dit uit zich in een hoge baankans, een hoog salaris en baanzekerheid. Andere opleidingen die het traditioneel goed doen op de arbeidsmarkt zijn opleidingen in de medische sector, zoals tandheelkunde, (dier-)geneeskunde en farmacie en technische opleidingen als econometrie. De arbeidsmarktpositie van fiscalisten op hbo-niveau lijkt in vergelijking met die van fiscalisten op wo-niveau ietsje minder. De opleiding scoort hoog in de lijstjes, maar wat minder hoog dan fiscalisten op wo-niveau.

Paragraaf 4.1 gaat nader in op de positie van pas afgestudeerde fiscalisten op de arbeidsmarkt. Paragraaf 4.2 beschrijft wat fiscalisten aantrekkelijk vinden in een baan.

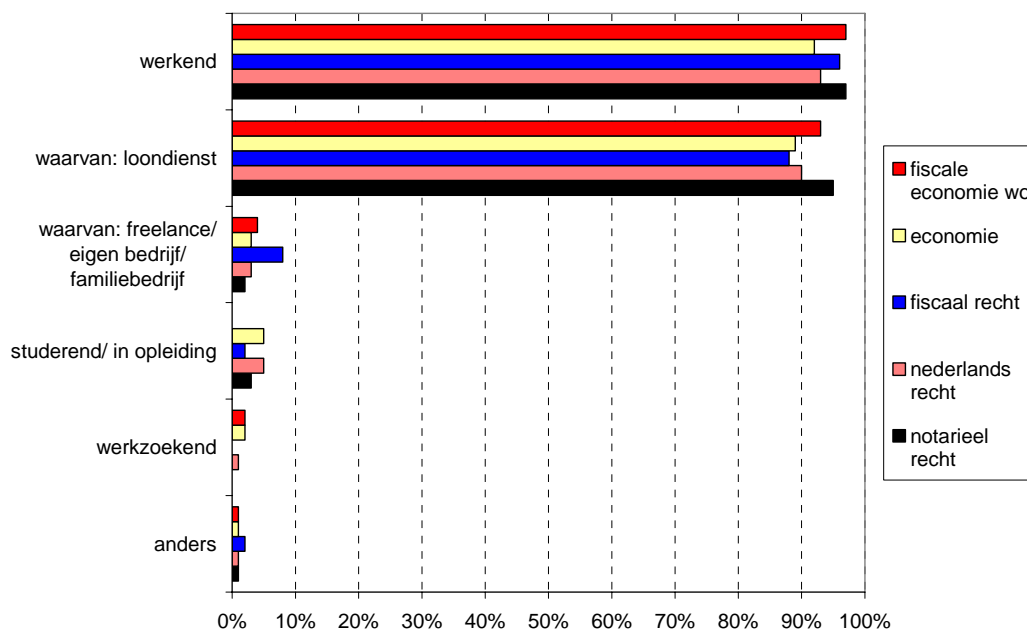
4.1 Wat krijgen ze?

Zoeken van werk

Slechts een verwaarloosbaar deel van de afgestudeerde fiscalisten heeft geen baan gehad in de eerste twintig maanden na afstuderen. De rest heeft allemaal gewerkt in die periode. Ruim twee derde van de fiscaal economen houdt het bij één baan, ongeveer een vijfde verandert een keer van baan en ongeveer negen procent is in drie of meer banen werkzaam geweest. Van de afgestudeerden in fiscaal recht heeft een kleine tweederde één werkgever gehad, bijna dertig procent twee en ongeveer zeven procent drie of meer werkgevers. Fiscaal economen op hbo-niveau hebben nog vaker één baan (75%) gehad. Wat vergelijkbare opleidingen betreft, blijken afgestudeerden Nederlands recht en economie op wo-niveau en MER op hbo-niveau minder honkvast te zijn: veertig tot vijftig procent heeft twee of meer banen gehad.

Bekijken we de arbeidsmarktsituatie van afgestudeerde fiscaal economen op hbo-niveau ná ongeveer twintig maanden, dan zien we dat ongeveer 85% aan het werk is en dat niemand aangeeft op dat moment werkzoekend te zijn. Het blijkt dat 15% (weer) studeert. Van de fiscalisten afkomstig van de universiteit werkt ongeveer 95 procent: een heel hoog percentage, hoger dan of vergelijkbaar met studenten die gediplomeerd zijn in vergelijkbare opleidingen. Zie Figuur 4.1.

Figuur 4.1: De arbeidsmarktsituatie twintig maanden na afstuderen

Bron: SEO/Elsevier

De tijd die verstrijkt tussen het moment waarop de fiscalist actief begint met zoeken naar een baan en het moment waarop hij of zij begint aan de eerste baan op minimaal het niveau van de opleiding, noemen we de (baan)zoekduur. Voor fiscalisten op academisch niveau bedroeg deze bijna vier maanden. Daarmee staat fiscale economie op plaats tien en fiscaal recht in de top twintig van de opleidingen met de kortste baanzoekduur. Ter vergelijking, bij economie bedraagt de baanzoekduur 6,5 maanden en bij Nederlands recht iets meer dan vier maanden. Fiscaal economen die een hbo-opleiding hebben gevolgd hebben met een gemiddelde baanzoekduur van 1,5 maand zelfs een extreem korte baanzoekduur⁶. Overigens is de baanzoekduur van hbo'ers gemiddeld genomen korter dan die van academici. Zo liggen de zoekduur van afgestudeerden in MER en accountancy op respectievelijk iets meer dan drie en iets meer dan twee maanden.

Het is bekend dat fiscalisten in opleiding regelmatig al tijdens de studie worden benaderd door kantoren. Een dergelijke riante uitgangspositie op de arbeidsmarkt is niet voor veel anderen weggelegd. De helft van de fiscaal economen op hbo-niveau en tweederde van de fiscalisten op wo-niveau zoekt actief naar een baan voor het afstuderen. Worden de fiscalisten vergeleken met afgestudeerden in vergelijkbare opleidingen, dan blijkt dat alleen accountants vaker zoeken dan de fiscaal economen op hbo-niveau voor het behalen van de bul (ongeveer driekwart). Het aandeel afgestudeerde fiscalisten dat niet actief zoekt naar een baan ligt hoger dan bij vergelijkbare studies, met uitzondering van notarieel recht, waar dat aandeel hoger ligt dan bij fiscaal recht. Dit wordt deels weerspiegeld in het relatief lage aantal verschillende zoekactiviteiten om een baan te vinden: tussen de 1,5 bij fiscale economie op wo-niveau en 1,9 bij fiscaal recht. Dit aantal ligt lager dan bij vergelijkbare studies. Alleen bij accountancy ligt het aantal verschillende zoekactiviteiten (iets) lager dan bij fiscale economie op hbo-niveau.

⁶ Berekend op basis van twee jaren: 2007 en 2008.

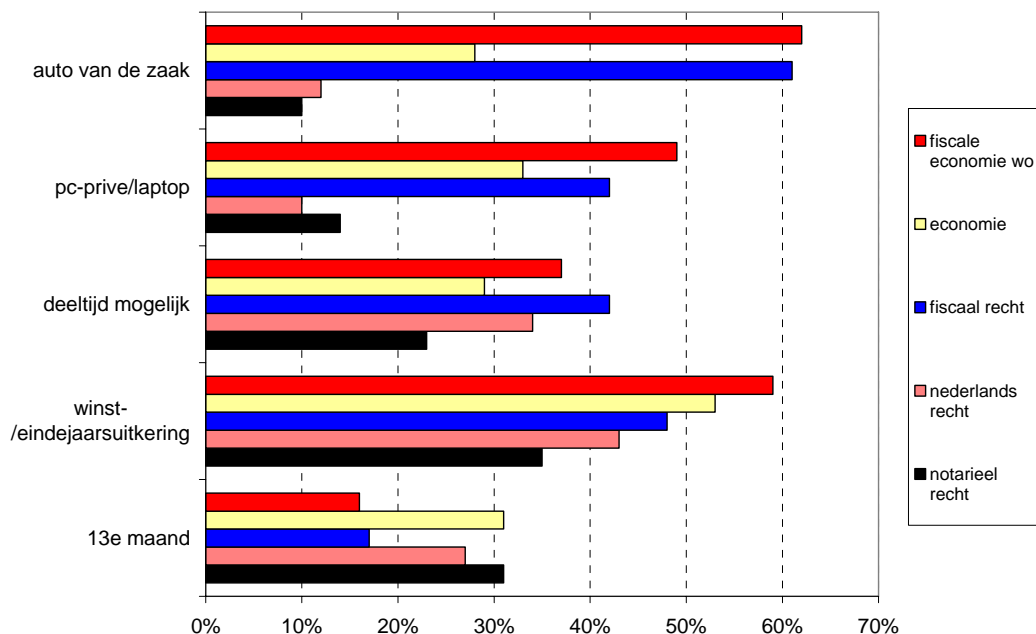
Van bijna alle zoekactiviteiten maken academisch gevormde fiscalisten minder gebruik dan studenten die zijn afgestudeerd in een vergelijkbare opleiding. Fiscalisten zoeken wel vaker een baan via open dagen. Bovendien zoeken fiscaal economen op wo-niveau meer dan economen een baan via een stageplaats. Fiscalisten zoeken hun baan het meest via (open) sollicitatiebrieven, gevolgd door sollicitatie via de website van een bedrijf.

Arbeidsvoorwaarden

Fiscalisten worden goed betaald. Zowel op hbo-niveau als op wo-niveau staan fiscalisten in de top tien wat betreft netto maandsalaris. Het gemiddelde netto maandsalaris van afgestudeerden fiscale economie is ongeveer twintig maanden na hun academische opleiding bijna € 2100. Bij afgestudeerden fiscaal recht is dat € 2200. Studenten met een vergelijkbare academische opleiding verdienen gemiddeld genomen tussen de € 1850 (Nederlands recht) en ongeveer € 2000 (economie en notarieel recht). Ook fiscaal economen op hbo-niveau verdienen niet slecht, namelijk netto ongeveer € 1750 per maand. Dat salaris is iets meer dan wat accountants en afgestudeerden in MER netto per maand verdienen: € 1675.

Ook wat betreft een aantal andere arbeidsvoorwaarden scoren fiscalisten goed op de arbeidsmarkt. Zie Figuur 4.2 voor fiscalisten op wo-niveau.

Figuur 4.2: Enkele extra arbeidsvoorwaarden van fiscalisten op wo-niveau vergeleken

Bron: SEO/Elsevier

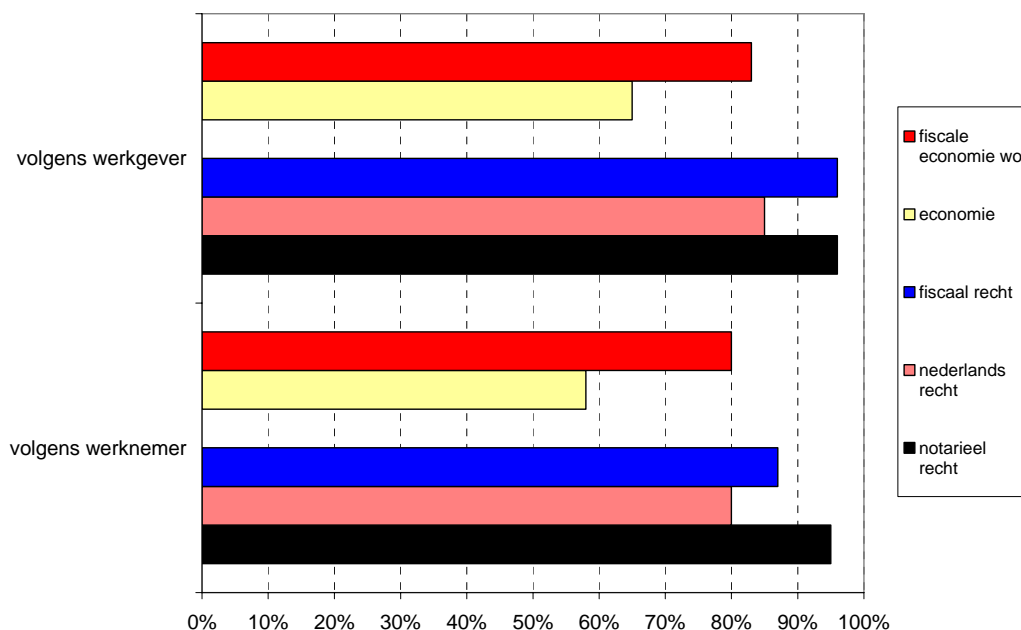
Fiscalisten op wo-niveau hebben vaker de mogelijkheid om in deeltijd te werken (dit geldt ook op hbo-niveau) en hebben vaker een auto en pc of laptop van de zaak. Ze hebben vaker een winst- of eindejaarsuitkering, maar minder vaak een dertiende maand. Overigens maken alleen de

fiscalisten op hbo-niveau ook echt gebruik van de mogelijkheid om in deeltijd te werken. Twintig procent van de fiscalisten op hbo-niveau heeft een contract van minder dan 36 uur per week, wat een aanzienlijk hoger percentage is dan bij de afgestudeerden in een vergelijkbare opleiding. Academisch gevormde fiscalisten werken veel minder vaak in deeltijd, ongeveer zeven tot acht procent doet dat. Het aantal uren per week dat zij gemiddeld volgens hun contract dienen te werken is met ongeveer 39 uren per week vergelijkbaar met vergelijkbare opleidingen. Zij maken wel relatief veel overuren: gemiddeld zeven à acht per week. Dit ligt behoorlijk lager bij vergelijkbare opleidingen, al komt notarieel recht met zes uren in de buurt van de acht bij fiscaal recht. De academisch gevormde fiscalisten moeten kortom wel wat doen voor hun hoge salaris.

Aansluiting opleiding

De functies waarin de universitair geschoolde fiscalisten terecht komen, kunnen alleen door werknemers met een academische opleiding worden vervuld. Dat oordeel spreekt tenminste het gros van de academisch gevormde fiscalisten over hun functie uit. Ook werkgevers vroegen voor deze functies in de meeste gevallen om een werknemer met een universitaire opleiding (meer dan 80% bij fiscale economie en 96% bij fiscaal recht). Voor functies die worden bekleed door academici met een vergelijkbare opleiding geldt dit minder, met uitzondering van notarieel recht; zie Figuur 4.3.

Figuur 4.3: Percentage dat academisch niveau eist (werkgever) of nodig acht (werknemer)

Bron: SEO/Elsevier

Niet alleen het niveau van de opleiding sluit goed aan op wat op het werk wordt verlangd. Ook de specifieke inhoud van de opleiding is bijna onmisbaar om de fiscale functies te kunnen vervullen. Meer dan vijftien procent van de afgestudeerde fiscalisten op wo-niveau geeft aan, dat hun functie alleen met hun studierichting (rond de 50%) of een soortgelijke studierichting (rond de 45%) kan worden vervuld. Vooral bij economie (87%) geven de

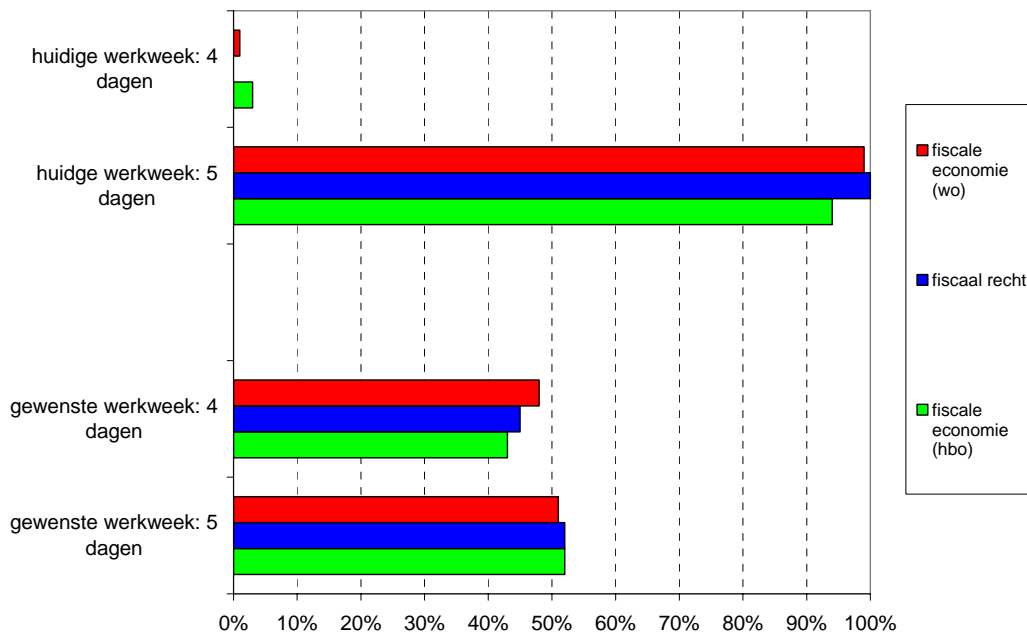
afgestudeerden in vergelijkbare opleidingen dit minder vaak aan. Daarbij zeggen afgestudeerde economen veel minder vaak dat hun functie alleen met hun eigen studierichting kan worden vervuld (7%), terwijl afgestudeerden notarieel recht dit veel vaker zeggen (ongeveer driekwart). Bij de afgestudeerde fiscaal economen op hbo-niveau geeft een vergelijkbaar percentage aan, dat hun functie alleen met hun studierichting of een soortgelijke studierichting kan worden vervuld (ruim 90%).

4.2 Wat willen ze?

Fiscalisten krijgen dus veel, maar zijn ze daar ook tevreden mee? Of zouden ze bepaalde arbeidsvoorwaarden graag anders zien? In Studie & Werk wordt hierover een aantal vragen gesteld. Fiscalisten op wo-niveau geven een ruime voldoende voor hun arbeidstevredenheid: gemiddeld ongeveer een zeven en een half. Dat is ongeveer gelijk aan de tevredenheid van afgestudeerden in vergelijkbare opleidingen. Fiscaal economen op hbo-niveau geven een score van 6,9. Dit is behoorlijk lager dan bij afgestudeerden in vergelijkbare studies, die als cijfer gemiddeld 7,5 à 7,6 geven.

Wat voltijders graag zouden willen veranderen, is het aantal werkdagen waarover de werkuren worden verdeeld. Ze zouden liever vier dagen in de week wat langer willen werken, dan vijf relatief korte dagen; zie Figuur 4.4.

Figuur 4.4: Huidige en gewenste aantal werkdagen per week voltijders

Bron: SEO/Elsevier

Overigens geldt deze wens om vier langere dagen te werken niet alleen voor fiscalisten. Ook afgestudeerden in vergelijkbare opleidingen geven dit aan en hetzelfde patroon is gemiddeld

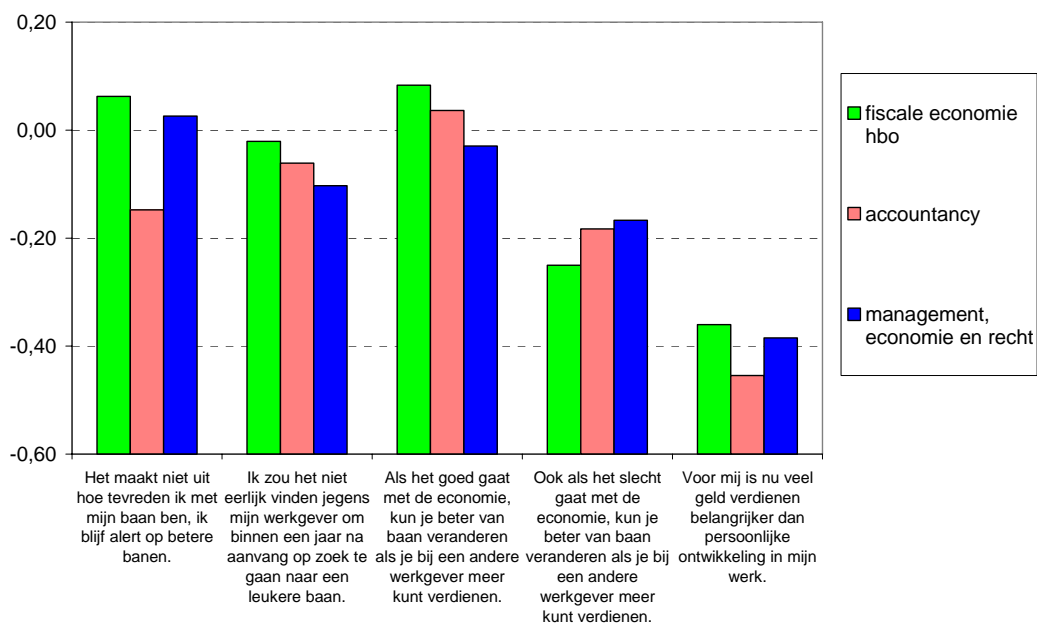
genomen zichtbaar bij alle hbo-ers en wo-ers. Berkhout & De Graaf (2005) vonden soortgelijke resultaten in een onderzoek onder werknemers in de collectieve sector.⁷

Bij de minimale eisen die fiscalisten stellen aan de arbeidsvoorwaarden bij een eventuele nieuwe werkgever worden relatief vaak genoemd het kunnen werken in deeltijd, het flexibel kunnen indelen van werktijden, het bestaan van een bonussysteem en een winst- of eindejaarsuitkering, de mogelijkheid tot spaarloon, een auto van de zaak en het kunnen kopen en verkopen van vakantiedagen. Deeltijd, winstuitkering en een auto van de zaak worden al vaker dan bij vergelijkbare opleidingen aangeboden in de huidige functies en kennelijk gewaardeerd. Hier kan het zogenaamde *endowment effect* een rol spelen: als iemand iets in zijn bezit heeft gekregen, hecht deze er meer waarde aan dan voorheen.

Arbeidsmobiliteit

In de Studie & Werk-enquête van 2008 zijn extra vragen opgenomen met betrekking tot de arbeidsmobiliteit. Figuur 4.5 geeft voor de fiscalisten op hbo-niveau de meest opvallende uitkomsten weer.

Figuur 4.5: Attitudes betreffende arbeidsmobiliteit, hbo; nul = neutrale houding

Bron: SEO/Elsevier

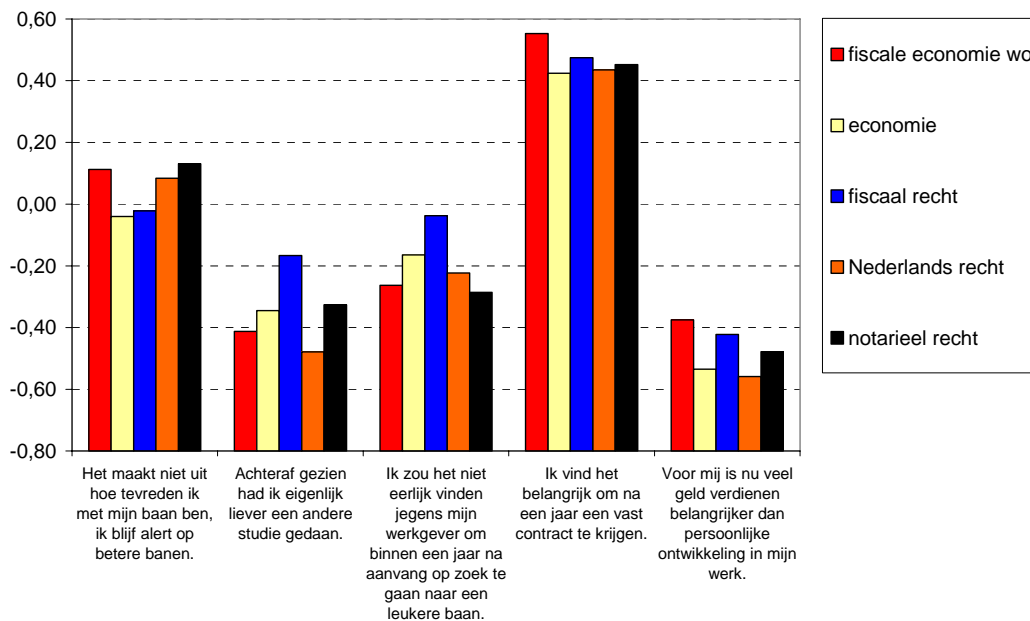
Fiscalisten op hbo-niveau blijken alerter op betere banen dan afgestudeerden in vergelijkbare studies. Gemiddeld genomen zijn ze het niet eens met de stelling dat het niet eerlijk zou zijn om binnen een jaar op zoek te gaan naar een leukere baan. Toch zijn ze het wel vaker eens met deze stelling dan bij vergelijkbare studies. Als het goed gaat met de economie, zullen ze sneller van

⁷ Berkhout, P. en D. de Graaf (2005), *Terug naar meer? Langere werkweek in de collectieve sector*. Onderzoek in opdracht van het ministerie van BZK. SEO-rapport nr. 790.

baan veranderen om meer te verdienen, maar als het slecht gaat met de economie, zullen ze dat juist minder snel doen, zo geven zij aan. Persoonlijke ontwikkeling vinden zij belangrijker dan nu geld verdienen, al zijn afgestudeerden vergelijkbare studies het nog meer eens met deze stelling.

Figuur 4.6 geeft de meest opvallende resultaten voor de fiscalisten op wo-niveau.

Figuur 4.6: Attitudes betreffende arbeidsmobiliteit, wo; nul = neutrale houding

Bron: SEO/Elsevier

Afgestudeerden fiscale economie op wo-niveau zeggen zelf alerter te zijn op betere banen dan afgestudeerden in een vergelijkbare opleiding (economie). Voor afgestudeerden fiscaal recht geldt juist het omgekeerde. Afgestudeerden fiscale economie zijn het méér oneens, en afgestudeerden fiscaal recht minder oneens met de stelling dat ze liever een andere studie hadden gedaan. Eenzelfde patroon is waar te nemen met betrekking tot de stelling dat het niet eerlijk is om binnen een jaar op zoek te gaan naar een leukere baan. Fiscalisten op wo-niveau vinden het (iets) belangrijker om na een jaar een vast contract te krijgen. Net als bij fiscalisten op hbo-niveau vinden academisch gevormde fiscalisten persoonlijke ontwikkeling belangrijker dan nu geld verdienen. Ook voor de academisch gevormde fiscalisten geldt dat de balans bij vergelijkbare studies nóg meer in het voordeel van de persoonlijke ontwikkeling uitvalt.

5 Waar komen jonge fiscalisten terecht?

Academisch opgeleide fiscalisten komen in het algemeen - zo'n drie kwart - terecht in de zakelijke dienstverlening. Daarnaast gaat een deel van de fiscaal economen aan de slag bij financiële instellingen (10%) en een deel van de afgestudeerden fiscaal recht bij het openbaar bestuur en overheidsdiensten (12%). De van het hbo afkomstige fiscalisten werken minder vaak in de zakelijke dienstverlening (ongeveer de helft), vaker bij financiële instellingen (bijna dertig procent) en werken tevens in het openbaar bestuur en overheidsdiensten (13%). Hieronder gaan we specifiek in op de functies die fiscalisten vervullen.

Functies

De functies die fiscalisten vervullen liggen in het verlengde van de branches waarin ze werkzaam zijn: vooral financieel/administratieve functies (tussen de driekwart en 90%) en daarnaast in beperkte mate (5 à 7 procent) functies bij de (semi-)overheid. Afgestudeerde fiscalisten in fiscaal recht komen ook in juridische functies terecht (ruim 10%). Tabel 5.1 gaat nader in op deze functies.

Tabel 5.1: In welke functies komen fiscalisten voornamelijk terecht?

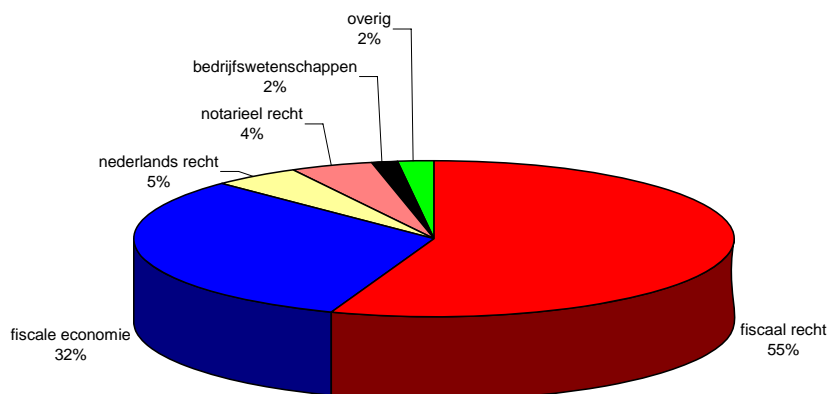
	hbo	wo	
	fisc. economie	fisc. economie	fisc. recht
FINANCIEEL/ADMINISTRATIEF	<i>82</i>	<i>89</i>	<i>77</i>
belastingadviseur/fiscalist	58	78	75
accountant	6	5	1
financieel of beleggingsanalist/-adviseur	4	3	1
helpdesk/balie/service	4	-	-
overig	10	3	-
JURIDISCH	<i>3</i>	<i>1</i>	<i>11</i>
(bedrijfs)jurist	-	-	4
(kandidaat) advocaat	-	-	3
overig	3	1	4
(SEMI-)OVERHEID	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>
beleidsvoorbereidende functie	-	3	2
dienstverlenend/adviserend	4	2	3
overig	1	1	2
OVERIG	<i>10</i>	<i>4</i>	<i>5</i>

Bron: SEO/Elsevier

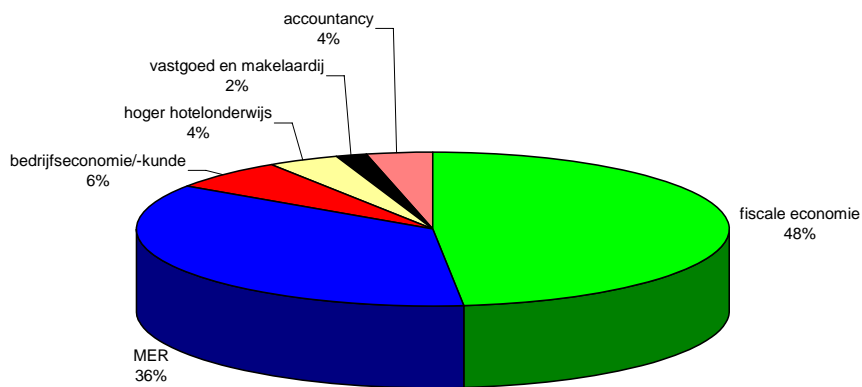
Van de academisch opgeleide fiscalisten geeft ruim driekwart aan als 'belastingadviseur/fiscalist' te werken. Van de fiscaal economen op hbo-niveau is dat bijna zestig procent. Bij de afgestudeerden in fiscaal recht vindt er een 'weglek' plaats naar juridische functies, bij de afgestudeerden in de fiscale economie vooral naar andere financieel-administratieve functies. Andersom zijn er ook afgestudeerden die vanuit een andere opleiding aangeven in een functie als belastingadviseur/fiscalist terecht te zijn gekomen: zie Figuur 5.1.

Figuur 5.1: Welke opleidingen leiden op tot belastingadviseur/fiscalist?

wo

hbo

Bron: SEO/Elsevier

Van de universitair opgeleiden gaan naast fiscaal economen en juridische fiscalisten ook afgestudeerden in Nederlands recht en notarieel recht⁸ naar eigen zeggen als belastingadviseur/fiscalist aan de slag. Van de hbo'ers zijn het met name de afgestudeerden in MER die aangeven belastingadviseur/fiscalist te zijn geworden. Maar liefst 36% van alle hbo'ers in deze functie heeft deze opleiding gevolgd.

⁸ Zoals gememoreerd in Hoofdstuk 2 is het mogelijk dat enkele geregistreerde studenten Nederlands recht (deels) een fiscale opleiding hebben genoten.

6 Samenvatting en vergelijking met 2006

Samenvatting

Uit het SEO-rapport van 2006 bleek dat de arbeidsmarkt voor fiscalisten krap was. Niet geheel verrassend geldt deze conclusie anno 2008 nog steeds. De arbeidsmarktpositie van academisch gevormde fiscalisten is dan ook zeer goed. Zowel de afgestudeerden in fiscaal recht - ongeveer 70 procent - als de afgestudeerden in fiscale economie - de resterende 30 procent - hebben een relatief korte baanzoekduur en een hoog salaris. Ook enkele secundaire arbeidsvoorwaarden als de mogelijkheid om in deeltijd te werken, een auto en pc/laptop van de zaak en een winst- of eindejaarsuitkering zijn beter geregeld bij fiscalisten op wo-niveau dan bij afgestudeerden in 'vergelijkbare' opleidingen, zoals economie, Nederlands recht en notarieel recht. Met uitzondering van een pc/laptop van de zaak worden deze regelingen door fiscalisten ook meer gewaardeerd dan door anderen, wellicht mede doordat ze eraan gewend zijn geraakt. Daarnaast hechten fiscalisten aan het flexibel kunnen indelen van werktijden, een bonussysteem, spaarloon en het kunnen (ver)kopen van vakantiedagen. Zie Tabel 6.1 voor de positie van de fiscalisten op wo-niveau voor wat betreft baanzoekduur en netto maandsalaris.

Tabel 6.1: De positie van fiscalisten op wo-niveau bij de baanzoekduur en het netto maandsalaris

Positie	Gemiddelde baanzoekduur (op wo-niveau) (maanden)	Gemiddelde netto maandsalaris (euro's)
1	Tandheelkunde (1,9)	Tandheelkunde (3.100)
2	Technische wis-/natuurkunde (3,2)	Farmacie (2.250)
3	Bouwkunde (3,2)	Fiscaal recht (2.200)
4	Technische informatica (3,2)	Geneeskunde (2.175)
5	Lucht- & ruimtevaarttechniek (3,3)	Fiscale economie (2.075)
6	Geneeskunde (3,3)	Bedrijfskunde (2.075)
7	Scheikunde (3,3)	Technische bedrijfskunde (2.050)
8	Farmacie (3,3)	Notarieel recht (2.000)
9	Kunstmatige intelligentie (3,5)	Werktuigbouwkunde (2.000)
10	Fiscale economie (3,6)	Economie (1.975)
16	Fiscaal recht (3,9)	

Bron: SEO/Elsevier, Studie & Werk 2008

Ook de arbeidsmarktpositie van de van het hbo afkomstige fiscaal economen - fiscaal recht wordt niet op hbo-niveau aangeboden - is buitengewoon goed. Hun arbeidsmarktpositie is een stuk beter dan die van accountants en afgestudeerden in MER. Ze hebben een hoger salaris en een extreem korte baanzoekduur.

De gunstige arbeidsvoorwaarden wordt academisch gevormde fiscalisten overigens niet kado gedaan: ze maken relatief veel overuren. Ook zouden ze hun werkweek graag anders indelen, net

als veel andere werkenden trouwens. Een substantieel deel van de voltijders - en bijna alle fiscalisten met academische graad werken voltijds - zouden liever vier lange dagen willen maken, dan vijf kortere.

Logischerwijs gaan de meeste fiscalisten aan de slag als belastingadviseur/fiscalist. Sowiezo komen de meeste fiscalisten terecht in financieel/administratieve functies. Juridische fiscalisten kiezen daarnaast ook voor juridische functies als (bedrijfs)jurist of (kandidaat) advocaat. Andersom gaan ook (enkele) afgestudeerden in andere opleidingen als belastingadviseur/fiscalist werken, bijvoorbeeld via Nederlands recht. Dat zijn er procentueel gezien overigens weinig. Bijna alle fiscalisten geven aan dat hun opleiding of een daarmee vergelijkbare een *must* is om hun functie te kunnen vervullen. Op hbo-niveau wordt kennelijk ook MER daaronder geschaard. Maar liefst 36% van belastingadviseurs/fiscalisten op hbo-niveau is namelijk afkomstig van die opleiding.

De universiteit die de meeste fiscalisten opleidt is de Universiteit van Tilburg (UvT). Van de hbo-instellingen leveren de Fontys Hogescholen Eindhoven het grootste aandeel. In grote lijnen is de verwachting dat de komende vier studie jaren de uitstroom van fiscalisten zal toenemen en vervolgens zal stabiliseren. Een nadeel is dat de bachelor fiscale economie op wo-niveau niet in deeltijd kan worden gevolgd. Uit het relatief hoge percentage in deeltijd studerende juridische fiscalisten valt af te leiden dat er zeker behoefte aan bestaat. Ook afgestudeerde hbo'ers volgen hun opleiding relatief vaak in deeltijd. Volgens zowel de meeste universitair opgeleide fiscalisten als hun werkgevers kunnen hbo'ers zonder extra opleiding niet de huidige functies van academici vervullen. Beiden geven aan dat een universitair opleidingsniveau nodig is. De havo- en vwo-scholieren die voor de fiscale studies kiezen, zitten - als wij hun kwaliteit afmeten aan de gemiddelde eindexamencijfers - op het gemiddelde. Verder hebben zij doorgaans minder exacte vakken in hun pakket.

Vergelijking met 2006

Wat zijn nu de meest opvallende verschillen in de uitkomsten van het voorliggende onderzoek en die van het onderzoek van twee jaar geleden?

Wat opvalt is dat op academisch niveau fiscale economie terrein verloren heeft ten opzichte van fiscaal recht: was de verhouding eerst 40:60, nu is deze 30:70. Het aandeel fiscaal recht in de totale uitstroom uit het wetenschappelijk onderwijs is dan ook gestegen van 1 naar 1,5 procent. Het aandeel van de UvT in de uitstroom van fiscale economie op wo-niveau was al erg groot en is toegenomen tot bijna de helft. Op hbo-niveau is het uitstroomaandeel van de Hanzehogeschool Groningen en de Haagse Hogeschool/ Technische Hogeschool Rijswijk toegenomen. De ontwikkelingen na 2004/2005 laten zien dat de uitstroom uit fiscale economie op hbo-niveau en fiscaal recht op wo-niveau in eerste instantie is gedaald. De uitstroom uit fiscale economie op wo-niveau kende een piek in 2005/2006 en is daarna weer gedaald. In alle gevallen lijken toenames in de uitstroom in het verschiep te liggen. De uitstroom lijkt de trend te vertonen zoals voorspeld in het SEO-onderzoek van 2006. De destijds verwachte groei is alleen een jaar later gestart. Wat opvalt aan de instroom is de daling van het aandeel deeltijdstudenten bij fiscaal recht en bij fiscale economie op hbo-niveau.

Afgestudeerden fiscaal recht worden vaker belastingadviseur/fiscalist, ten koste van met name juridische functies. Het aandeel belastingadviseurs/fiscalisten met een opleiding fiscale economie neemt zowel op hbo- als op wo-niveau af. Op hbo-niveau valt de opmars van MER op als kweekvijver van belastingadviseurs/fiscalisten.

Onverklaarbaar lijkt het beduidend lagere cijfer van fiscalisten op hbo-niveau voor arbeidstevredenheid: een 6,9 in plaats van een 7,5. Het zijn namelijk juist de fiscalisten op hbo-niveau die de grootste sprong hebben gemaakt in hun arbeidsmarktpositie. Zo is hun baanzoekduur aanzienlijk afgenomen. Bovendien staan ze in de top tien (van hbo-ers) wat betreft netto maandsalaris.

Bijlage: Databronnen

Het onderzoek is gebaseerd op twee databronnen: het SEO/Elsevier-bestand en cijfers van CBS.

1. Het SEO/Elsevier-bestand. Dit bestand bevat de gegevens van een grootschalig jaarlijks onderzoek onder pasafgestudeerden van het hoger onderwijs (hbo en wo). Het bestand is het exclusieve bezit van SEO Economisch Onderzoek en Elsevier. In het SEO/Elsevier-onderzoek wordt elk jaar een nieuw cohort van afgestudeerden door middel van een (internet)enquête ondervraagd over hun schoolloopbaan en hun eerste schreden op de arbeidsmarkt. Voor het voorliggende onderzoek hebben we de laatste twee jaargangen gebruikt. Deze jaargangen hebben betrekking op de uitstroom in de periode september 2004 tot en met augustus 2006, en omvatten in totaal 15 duizend ingevulde vragenlijsten door pasafgestudeerden in het hoger onderwijs. Van hen hebben 233 een fiscale opleiding gevolgd: fiscale economie hbo (61), fiscale economie wo (81) en fiscaal recht (91). Deze aantallen zijn ruim voldoende om statistisch betrouwbare uitspraken te doen.

2. Cijfers CBS. De data van CBS betreffen aantallen studenten en geslaagden in het hoger onderwijs voor de jaren 1997 t/m 2007 voor de fiscale opleidingen naar schoolgemeente, opleidingsfase en opleidingsvorm. De geslaagdenaantallen zijn hierbij afgerond op tientallen. De geslaagden voor 2007/2008 waren op het moment van schrijven nog niet bekend. Het aantal instromende studenten betreft alle eerstejaars die voor het eerst aan de betreffende studierichting beginnen.